

Beata Grabowska, Bartłomiej Konieczny

Wstępne opracowanie wyników archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych w 2001 roku na stanowisku 11 w Targowisku, gm. Kłaj, woj. małopolskie

Stanowisko nr 11 w Targowisku położone jest na terasie nadzalewowej Raby należącej do Podgórze Bocheńskiego w obrębie Kotliny Sandomierskiej. Zostało ono wyodrębnione w trakcie badań powierzchniowych, prowadzonych w ramach AZP, jako jedno z kilku stanowisk tworzących zwarty kompleks. W 1996 r., na zlecenie Krakowskiego Zespołu do Badań Autostrad, stanowisko objęte zostało badaniami sondażowymi o łącznej powierzchni 58 m².

Od 2000 roku na stanowisku prowadzone są wyprzedzające, ratownicze badania wykopaliskowe na trasie budowy autostrady A4, na odcinku Kraków–Tarnów. Pracami terenowymi kierują: mgr B. Grabowska i mgr B. Konieczny. Do rozpoznania przeznaczono pas terenu o szerokości ok. 100 m, co daje powierzchnię około 2 ha. W latach 2000-2001 w ramach szerokoprzestrzennych prac przebadano łącznie 27,8 ara.

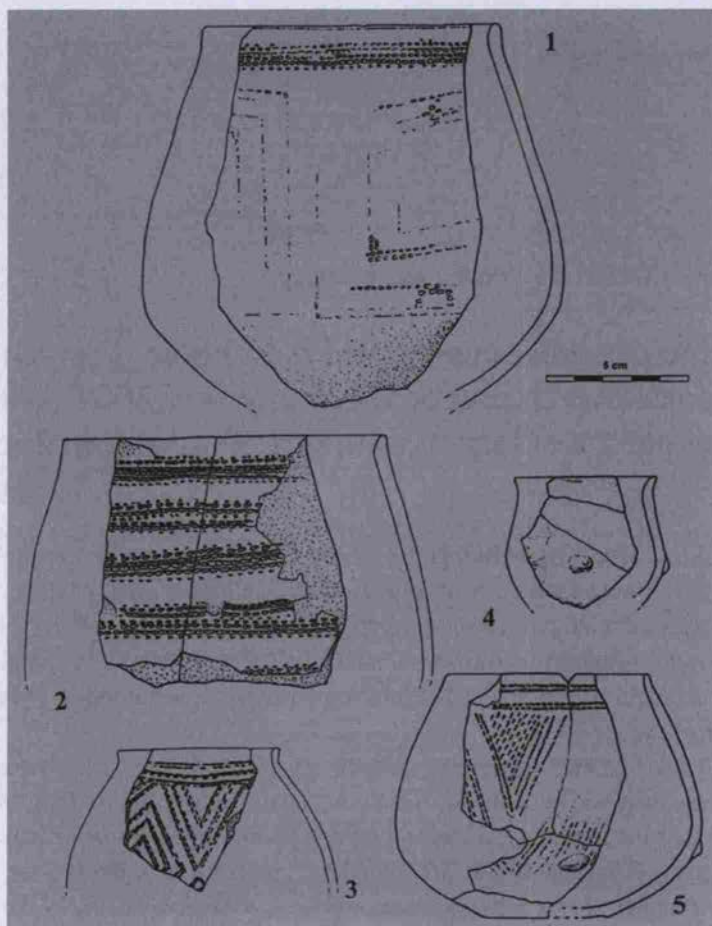
Stanowisko jest wielokulturowe z materiałami przynależnymi do kultur: ceramiki wstępnej rytej, malickiej, mierzanowickiej, lużyckiej oraz z okresu lateńskiego i wczesnośredniowiecznego.

W sezonie badawczym 2001 eksploracją archeologiczną objęto obszar 4,4 ara (ryc. 1*).

Zarejestrowano i przebadano 35 obiektów osadowych kultur: malickiej i mierzanowickiej oraz 6 pochówków popielnicowych kultury lużyckiej.

Materiały kultury malickiej związane są z kompleksem 7 jam o średnicy od 1 do 6 m rozmieszczonych koncentrycznie na powierzchni około 35 m² (ryc. 2). Wydają się one być szczególnie interesujące w kontekście odkrytej w ubiegłym sezonie badawczym podobnej koncentracji obiektów omawianej kultury. Istnieje wiele cech wspólnych pomiędzy obydwoma kompleksami jam. W obu przypadkach większej jamie o średnicy maksymalnej paru metrów towarzyszy kilka mniejszych; w rzucie poziomym mają one na ogół kształt kolisty lub owalny, przekroje poprzeczne wszystkich przebadanych jam są nieckowate (ryc. 3). Czarno-szare wypełniska poszczególnych obiektów są tak podob-

* Ryciny 1-3, 6 i 7 znajdują się na s. 348-350 kolorowej wkładki.

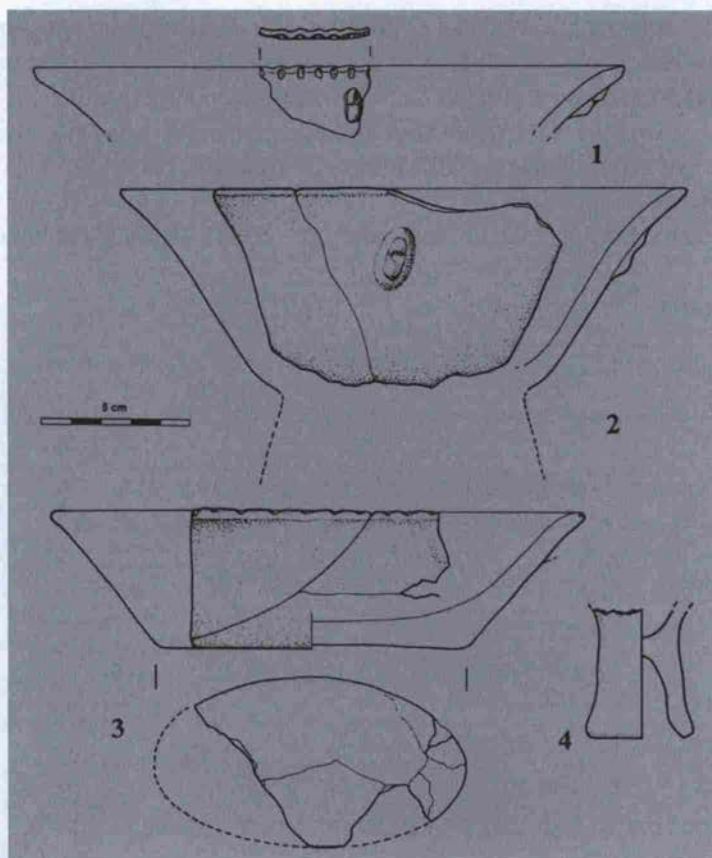

Ryc. 4. Targowisko, stan. 11, gm. Klaj. Materiały ceramiczne kultury malickiej: 1, 2 — pucharki gruszkowate, obiekt 2075; 3, 5 — pucharki gruszkowate, obiekt 2008; 4 — amforka, obiekt 2075. Rys. B. Grabowska

ne w partiach stropowych, że istnieją trudności w określeniu ich zasięgu i kształtu; w spągu pojawiają się liczne warstewki czystego lessu oraz obrywy lessowe przy ścianach obiektu.

Charakterystyczne jest występowanie stosunkowo licznych materiałów ceramicznych oraz wyrobów z krzemienia, kamienia i obsydianu głównie w stropowych częściach obiektów. Pojedyncze koncentracje ceramiki zdarzają się również w spągu jam.

Na stanowisku 11 w Targowisku reprezentowanych jest większość form ceramicznych typowych dla kultury malickiej (J. Kamińska 1973; M. Kaczanowska 1996). Obok grubościennych naczyń baniastych i dwustożkowatych zdobionych ornamentem paznokciowym na wylewie oraz załomie brzuśca pojawiają się cienkościennie pucharki gruszkowate zdobione ornamentem kłutym, misy na pustej nóżce, amforki oraz pojedyncze naczynie wanienkowate z owalnym dnem.

Ryc. 5. Targowisko, stan. 11, gm. Klaj. Materiały ceramiczne kultury malickiej: 1 — misa, obiekt 2075; 2 — misa na pustej nóżce, obiekt 2001; 3 — naczynie wanienkowate, obiekt 2008; 4 — misa na pustej nóżce, obiekt 2075. Rys. B. Grabowska

Powierzchnia pucharów nosi często ślady angoby, na ogół miękkiej, łatwo ulegającej zniszczeniu. Ornament kłuty, pojawiający się również poniżej załomu brzuśca, jest zróżnicowany, występuje w postaci poziomych pasm, trójkątów, pojawia się motyw meandra (ryc. 4: 1-3, 5). Wśród mis na pustej nóżce dominują formy z silnie wychyloną misą, zdobione guzkami poniżej wylewu oraz ornamentem paznokciowym na wylewie (ryc. 5: 1, 2, 4).

Materiały kultury mierzanowickiej odkryto w zgrupowaniu 4 jam. Charakterystyczną cechą tych obiektów jest trapezowaty kształt profilu i płaskie dno sięgające do głębokości przekraczającej 100 cm (ryc. 6). Wypełniska jam zawierają bardzo mało materiału ceramicznego, odkrywanego zazwyczaj w partiach przydennych obiektów.

Materiały przynależne do kultury lużyckiej stanowi zespół 6 pochówków popielnicowych. Reprezentują one typ grobu z jedną lub dwiema popielnicami nakrytymi misami odwróconymi dnem do góry. Jako wyposażenie jam grobowych stosowano przystawki:

misy, kubki, czerpaki. Poza ceramiką groby nie zawierają żadnego innego wyposażenia. Charakterystyczną cechą pochówków tej kultury na badanym terenie jest zwyczaj wykonywania jamy grobowej w obrębie warstw obiektów neolitycznych (ryc. 7).

Wśród form ceramicznych przeważają dwustożkowate, czarne wazy o gładzonej powierzchni, z rytym ornamentem płytkich żłobków na górnej partii brzuśca, misy profilowane i baniaste kubki.

Chronologię odkrytych pochówków należy łączyć z IV okresem epoki brązu.

Bibliografia

Kaczanowska M.

1996 *Ceramika kultury malickiej z Krakowa Nowej Huty*, [w:] *Kultura malicka*, Kraków, s. 5–27.

Kamieńska J.

1973 *Grupa malicka tzw. kultury nadcisańskiej w Małopolsce*, [w:] *Z badań nad neolitem i wczesną epoką brązu w Małopolsce*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, s. 65–104.